

Att fara bort och arbeta ..... i fiskfabrik på Island

Det var någon gång på höstkanten 1996 det började. En kväll träffade jag min kompis Camilla Helje och vi började prata om att göra någonting annat. Camillas mormor är Rullpers Frida från Bengtsarvet men boende i Malung. Camilla hade bott i Bengtsarvet en tid och vi brukade ha trevligt tillsammans. Vi började prata om att åka till Norge och rensa fisk men av en tillfällighet träffade vi en som arbetat på Island. Han hade en kompis vars sambo var isländska och hon hjälpte oss att få kontakt. Efterhand fick vi besked om att det gick bra att arbeta på fiskfabriken åtminstone tre månader. Sagt och gjort - så blev det.

Det visade sig att det gick att få fri resa genom EU-bidrag om man kunde visa arbetsgivarintyg. Det var en fabrik i Flateyri på nordvästra Island som skulle anställa oss och därifrån fick vi ett sådant intyg. Vi flög från Arlanda via Oslo till Reykjavik. Naturligtvis hade vi packat med oss alltför mycket så vi fick betala extraavgift på Arlanda för att få med oss allt. Camillas kompis Adele reste också med. Efter en cirka tre timmars flygresa var vi framme vid flygplatsen Keflavik. Det var litet lustigt för jag tyckte att den var så liten - det liknade faktist mest Mora Siljan flygplats i Vinäs. Naturen var dock vidunderlig, karg och ogästvänlig men storslagen. Inte ett träd fanns att se och detta var konstigt tyckte jag.

Island - Reykjavik markerad nederst till vänster. Bestämelseorten Flateyri längst upp till vänster.

En buss förde oss till Reykjavik och där bodde vi fem-sex dagar på ett vandrarhem som drevs av ett norskt par. Under de dagar vi var kvar i Reykjavik passade vi på att se oss omkring bl.a. med sightseeing och utomhusbad i den blå lagunen. Där fanns konstant hett vatten, en känd turistattraktion. Vi var även ut till en bondgård som låg ensligt utanför staden och där prövade vi på att rida på islandshästar. Även om det var ovanligt gick det bra att "töla". Vi fick dock nog efter tre timmar i blåst och snö. Vi fick också vara med på en s.k. vikingafest där det serverades fårskalle och haj, en annorlunda meny för oss. Det var en kommersiellt anpassad tillställning.

Resan mot vårt arbete fortsatte med flyg från Reykjavik åt nordväst till Isafjörður. Vi flög då med ett mindre plan. Vid flygplatsen blev vi hämtade med bil av arbetsgivaren. Mellan Isafjörður och Flateyri körde vi bl.a. genom en tunnel i berget som var en mil lång - Islands längsta. Även detta var en speciell händelse. Framkomna till Flateyri blev vi anvisade att bo i några bostadsmoduler nära intill fabriken. Det var fina rum och det fanns gemensamt kök och vardagsrum. Vi kände oss mycket väl mottagna. Det visade sig att i dessa bostäder fanns svenskar, danskar, israeler, sydafrikaner, skottar, och naturligtvis polacker. Det var alltså en mycket blandad samling nationaliteter som var våra arbetskamrater.

Flateyri var en rätt liten by på omkring 250 bofasta invånare. Samhället låg ute på en udde men där fanns bank, bensinstation, pub, mataffär, simhall, fotbollsplan skola och bokhandel. Ett år innan vi kom, hade en stor lavin svept ner från fjällsidan och begravt ett stort antal bostadshus. Tjugo människor omkom i lavinen och det var en stor katastrof för bygden med så få människor boende på platsen. Även bensinstationen hade lavinen förstört. Därför hade anlagts en ny mack längst ut på udden. Uppröjningen efter lavinen var ännu inte klar, utan området närmast fjället var alltså obebott och inga nya byggnader hade uppförts där.

Samhället Flateyri är beläget på en udde med hamnen längst ut. Den stora lavinen ödelade samtliga hus till vänster på bilden. De typiska platåfjällen kan ses runt viken.

Efter en ganska summarisk introduktion på fabriken, fick vi ta itu med arbetet. Detta bestod mestadels av att rensa fisk på ett löpande band. Det var huvudsakligen torsk (c:a 90 %) men även mindre mängder av rödspätta och kattfisk. Huvud och ryggrad togs bort maskinellt men sedan var det att ta hand om resten av fisken som kom på bandet, putsa bort ben och hud. Ofta förekom parasiter i köttet. Det dröjde ett bra tag innan jag kunde äta torsk efteråt. Arbetet vid löpande bandet var enahanda men jag hade tur för jag fick även göra annat till

skillnad från Camilla som fick stå vid bandet hela tiden. Jag fick även ömsa saltvatten i flera bad efter rensningen, paketera färdigrensad fisk i 20-kiloskartonger och ta emot fisk i hamnen. De lossades från fiskekuttrarna genast efter det att de anlöpte hamnen. Fabriken hade tre sådana kuttrar. Det förekom att man fångade torsk på upp till 20 kg. Detta förvånade mig en smula eftersom jag trodde att torsken inte kunde bli så stor. Arbetet i hamnen kunde dock bli besvärligt i kylan med bara tunna bomullsvantar under gummihandskarna och det kunde bli långa dagar. De största torskarna var för stora för att gå genom maskinerna utan en äldre man fick ta hand om dem och rensa dem manuellt och det gjorde han mycket snabbt och skickligt. Den största fångst jag någonsin sett var en flundra som måste lyftas upp med truck. Den var säkert bortåt 1.80 meter lång och bred som vad en man med utsträckta armar kunde famna. Jag hörde dock aldrig något om hur mycket den vägde.

När vi stod vid löpande bandet måste vi ha arbetsrock, gummiförkläde, stövlar, gummihandskar och nätmössa. Det fanns även engångshandskar. Dessa fick vi av arbetsgivaren och så även rock och nätmössa. Kostnaden för de andra plaggen drogs av på lönen. Arbetet började kl 3,

7 och pågick till kl 17. Däremellan hade vi en kort rast på c:a 10 minuter vid 09-tiden och en längre på 20 minuter kl 10. Matrasten var 45 minuter mitt på

Ett arbetslag rensar fisk vid det löpande bandet i fabriken.

dagen. På eftermiddagen var det samma rutiner med raster som på förmiddagen. Ofta var det övertid och då arbetade vi till kl 19. Vi fick då göra tolv timmars arbetsdag och då var man så trött att man stöp i säng. Vi hade en arbetsledare som hette Ingebjörg, en cirka 45-årig sträng och respektingivande kvinna. Det var inte att säga emot när hon sade till om något, t.ex. övertid på kvällar eller lördagar. Då var det bara att lyda. Förmodligen hade hon erfarenhet av alla slags människor som fanns på fabriken och som det gällde att hantera med bestämdhet.

Det var alltså en ganska hård arbetsdisciplin som gällde. Det gick inte att förhala tiden utan när rasten var slut skulle man stå vid bandet. Jag kunde nog märka en viss skillnad i jämförelse med den svenska arbetsmarknaden och många skulle kanske ha nytta av att uppleva andra förhållanden. Jag var imponerad av de polska flickorna som alltid fanns på plats i tid, alltid hade make up på morgonen och regelbundet skickade en god del av lönen till anhöriga i Polen.

Det var inte särskilt bra betalt för arbetet och lönen var lägre än vad jag som undersköterska i Sverige fick. Förutom hyra fick vi även betala för en del arbetskläder. Islänningarna var gästfria och trevliga. Det hände att vi blev bjudna hem till några familjer trots att vi inte bott där så länge. De kanske kände en slags nordisk samhörighet med oss. I samvaron med islänningarna märkte vi i alla fall att det fanns likheter mellan isländska språket och vårt eget soldmål. Ännu större likheter fanns nog i älvdalskan. Naturen fanns nära inpå och vi upplevde också ett verkligt oväder. Vattnet slog in 30-40 meter på land. På morgonen låg det halvmetervis med snö mot dörren. Alla dörrar på Island går inåt eftersom man annars inte skulle kunna ta sig ut efter en snöstorm. En gång var det ett stort vulkanutbrott under en jökul (jökul) på annan del av Island. Mamma hemma på Sollerön hade läst om detta och ringde oroligt och frågade om detta hände i närheten och om jag verkligen var välbehållen.

Vi fick tillfälle att fira jul på Island och detta gjorde vi genom att anordna ett internationellt julbord - varje nation fick ta med något av vad som traditionellt förtärdes till jul. Vi svenskar ordnade även med ett improviserat Lucia-tåg med en del spex, och detta uppskattades verkligen. Veckosluten kunde innebära en del festande men det var ingen dramatik i detta utom en gång när polisen av någon anledning fick ingripa. Då var det tydligen svartsjuka med i bilden. I många fall fanns det mera romantiska inslag i samvaron och en hel del förälskelser blomstrade i förläggningen.

De flesta i förläggningen var säsongsarbetare men det fanns 4 - 5 ingifta sydafrikanskor som arbetade heltid. Efter ett par månader började jag känna vissa besvär i händerna. Tydligen var det något med senorna eller nerverna eftersom de kändes avdomnade och okänsliga på något sätt. Jag gick till läkaren

En av de tre fiskekuttrar som fiskfabriken disponerade.

och han ställde diagnosen ”Carpatel-tunnel”, tydligen ett ganska vanligt besvär. Troligen kan det ha kommit av den ständiga kylan i händerna under arbetet i hamnen. Det gick att avhjälpa med en enkel operation men läkaren rekommenderade mig att avbryta anställningen och resa hem. Så gjorde jag också och min vistelse på Island blev således endast 2,5 månader lång.

När jag tänker tillbaka på tiden då jag arbetade i Flateyri på Island, minns jag att arbetet var monotont och inte särskilt bra betalt. Naturen var helt fantastisk med kala platåberg som inte alls liknade något jag sett tidigare och ibland fick jag nästan intrycket av att ha hamnat på en helt annan planet. Inte ett träd fanns förutom någon plantering i Reykjavik och träd var något som jag saknade mycket. Det var en helt ny arbetslivserfarenhet jag fick. Kamratskapet på arbetsplatsen och i förläggningen var något som jag minns med glädje. Både Camilla och jag själv har fortfarande kvar en del kontakter med kamrater från denna tid. Trots att jag hade hemlängtan, längtade efter Sollerön och synen av Gesundaberget och alla träd, skulle jag absolut vilja göra om resan.

Marit Andersson